

Василь Портяк

За кривду гір

Літературний сценарій повнометражного художнього фільму*

Колендовський і Пшилуський на конях їхали від управителя.

— Ваш Беньо попросту глухий індик, — зауважив полковник.

— Далеко ні, пане полковнику, — усміхнувся Колендовський. — То хитра бестія. Попросту він сам хоче зловити Добоша.

— Пан жартує! — аж притримав коня Пшилуський.

— Ані мені сниться! — відповів губернатор. — Подумайте, тут такий галас: на соймику шляхта кричить про Добоша, сам коронний гетьман пише універсали, тепер ваша мосць із загоном смоляків... Чим не нагода показати свій сприт?

— З чого пан робить таку конклюдзію?

— Відомі речі, — сказав губернатор. — Знаєте про засідку в Печеніжині? На похороні?

— Щось чув...

— То, власне, наш пан управитель. Почув, же померла стара Добошка, но і... стягнув цілу армію гайдуків, обсадив село, а хлопці дали Добошу знати...

— Не прийшов? — спитав Пшилуський.

— В тому й штука — прийшов!

— Ну?

— Прийшов, перебраний на дзядя, жебрака. Поцаловав матку і — був такий.

— Хлопські бздури, — пирхнув полковник. — І пан тому вірить?

— Хто знає, — зітхнув губернатор, — хлоп зухвалий. Тільки ве пан, яку назву мають те бздури? Легенда!

Олекса стояв на колінах біля свіжої могили й тихо молився.

Трішки поодаль стояла Олена з Фокою. Першого погляду було досить, щоб побачити — Довбушева дружина вагітна.

Олекса перехрестився, поклав руку на могилу, потримав там якусь хвилику і рішуче звівся.

Втрюх вони підійшли до Проця Джимуги, який на краю цвинтаря чекав їх із трьома осідланими кіннями. Олекса з Оленою трохи відстали.

— Дея так і не прийшов, — гірко сказав Олекса.

— Дай трохи часу, — заспокоїла його Олена. — Він тепер сам, мусить відійти серцем.

— Ти не знаєш Довбушів?! — заперечив Олекса. — Як сказав, то вже навіки... Тепер лиш ти одна в мене...

— Нас уже, Леську, двоє, — м'яко заперечила Олена, поклавши руку на живіт.

Олекса пригорнув її до себе.

— Лиш ти мене ще держиш на світі. Я вже змучився від цієї гонитви...

Здалеку почувся свист.

— Пора мені, — стрепенувся Олекса. — Фоко!

Хлопець підвів коня. Довбуш висадив Олену в сідло.

— З Надвірної вас проведуть на Закарпаття. Ти все запам'ятав, Фоко?

Фока енергійно кивнув.

— Може, я би в Надвірній лишилася? Все до тебе ближче...

— Небезпечно, — заперечив Олекса. — Рушай! Бог вам на дорозі!..

Фока рушив, ведучи коня на повіді.

Знову почувся свист.

Олекса з Процем скочили в сідла й зірвали коней з місця учвал.

З недалекого ліска вискочили на конях ще три опришки, долучилися до ватажка, й невеличка кавалькада вихором помчала пріч.

В управителя Беня сидів єврей-крамар і пильно оглядав намисто перлів.

— Як не знати, прошу ясновельможного пана, — подав Беневі намисто. — Мій зять Арон продав ці перли пану Добросільському якраз перед тим, коли його мали дерти опришки.

— Ти не помилився?

Беньо сховав намисто до шухляди.

— Прошу пана, чи Берко помилявся коли в таких справах?

— Но добже, — встав Беньо, даючи до знаку, що розмову закінчено. — Не каж нікому про нашу бесіду...

Одноокий Сташек притиснув Марічку в куті двору.

*Продовження. Початок див. у №1, №2, №4, №5 2002.

— Відчепись! Панові скажу! — відпихала від себе його руки дівчина.

— Ага, скажи! Минула тобі панська ласка!.. Я чув, будуть брати другу покоївку...

— Сташек, до пана! — крикнули з ганку.

— За перли! — кинув талера Беньо.

— Дзенькує пану, — спритно підхопив його на льоту Сташек.

— Завтра буде полковник Пшилускі. Йому потрібні люди, що знають чорногірські полонини. Будь готовий!

Загін Пшилуського, йдучи добре вбитою дорогою вздовж потоку, завернув на крутий плай, що вів стрімко вгору.

Угорі виднілися вершини Смотрича й Піп-Івана.

З протилежного від потоку горба за ними спостерігали два легіні.

— Давай! — сказав один.

Другий ударив кресалом біля однієї з трьох купок хмизу.

Коли вже горіли всі три, напарник почав кидати зверху на них зелений мох.

На іншому горбі сидів собі, награвши на флюярі, ще один з вивідачів.

Побачивши три цівки диму, що здіймалися на далекому ґруні, швидко сховав флюяру і теж заходився викресувати вогню коло таких самих купок хмизу.

Ватага відпочивала на горі Стіг.

Хто спав, інший приводив до порядку постолі або чистив рушницю.

Антось, стоячи на варті (на найвищому місці ґруня), побачив димовий сигнал.

Біг згори, вигукуючи:

— Ватажку, три ватри... З полудня!

Довбуш саме радився про щось з Головачем і Джимугами.

— А, полковник у гості, — сказав. — Збір!

Головач вихопив з-за череса пістолі й двічі бахнув.

З усіх чотирьох сторін бігли до місця постю вартіві, а хто був на пості — швидко збиралися.

Коли були готові до відходу, Олекса казав двом легіням, які стояли коло гурту:

— Розкладете добру ватру, — показав на вогнище, — а самі йдіть бігом на Веснарку.

Вхопив у якогось легіня мішечок з мукою, розтрусив коло ватрища, потім кинув на землю шмат дорогої тканини...

Те саме зробіть на Веснарці, — сказав легіням. — Най пан полковник попобігає... А ми тим часом у долині побавимося!

Ватага йшла скорим кроком, і один з опришків не витримав темпу. Йому помагав Антось.

— Андрію, що тобі? — крикнув Довбуш.

— У нього вже другий день гарячка, — сказав Процьо. Лукин Джимуга вийняв пістоль і глянув на Довбуша.

Той похилив голову, мовчав.

— Іншої ради нема, ватажку, — сказав Головач.

Андрій уже був коло них, глянув на Джимугу з пістолем у руці і зрозумів.

— Вибачай, братчику, але такий закон ватаги, — сказав Лукин.

Андрій з надією і страхом дивився на Олексу.

Олекса згадав своє прощання з мамою.

Згадав зведені до нього очі.

— Дайте йому спокій! Може, він ще послужить, — сказав Довбуш.

Опришки зашепотілися між собою.

Лукин з Головачем перезирнулися.

Довбуш подав Андрієві хлібину, вийняв з череса кілька золотих...

Тоді подав ще половину монети:

— А як дасть Бог, подужаєш, іди в Космач до Штефана, най дасть тобі половину паю.

Тоді строго додав:

— Лиш пам'ятай! Зрадиш — під землею знайду і розсічу!

Дивлячись ватазі услід, Андрій витер сльозу.

Великий, понурий Штефан ніяково почувався в панських покоях.

Тим більше, пан Беньо по-приятельськи посміхався.

— Я чув, Штефане, ти знову докупив землі? — питав Беньо.

— Та яке, проше пана... Маціцьку латочку.

— Ну, латка до латки... Вже маєш добре господарство. Бики, кажуть, купив-єс.

— Та... таке... Бичата.

Беньо посміхнувся.

— Тяжко без жінки, — спитав, — на такому газдівстві? Я чув, померла...

— Та тяжко, проше пана... Дедя й мама вже старі...

— То доки будеш удівцем? Женись!

Дзвінчук зам'явся, а Беньо хитро примружився:

— Подоба-се тобі моя дівка?

Штефан переступив з ноги на ногу.

— Дівка нічо, — сказав. — Але моя, царство їй небесне, привела мені дві корові... та й пару моргів поля...

— Ну, моргів за дівку не візьмеш, але п'ять років не будеш ніц до двора давати.

Штефан зацікавлено зиркнув.

— І панські дні не будеш робити, — додав Беньо.

— Без панщини? Всі п'ять років?!

Беньо підійшов і поплескав Штефана по плечу:

— П'ять літ сам собі пан!.. Подумай, Дзвінчук!

Вже на Веснарці, чи й на іншій полонині, Пшилуський попробував золу...

— Єще горонца! — скрикнув. — По п'ятах ступами лайдакам.

— Шукайте сліди! — дав команду.

Смоляки побігли вусібіч.

*Продовження в наступному номері.